

СТАН КУЛЬТУРНИХ ПОТРЕБ ЕТНІЧНИХ РУМУНІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація

У записці здійснено порівняльний аналіз політики підтримки румунської меншини на Буковині органами державної та місцевої влади України та Румунією. Виділено основні напрямки фінансування румунської меншини після 2014 р. та надано рекомендації щодо здійснення етнополітичних заходів у Чернівецькій області.

СТАН КУЛЬТУРНИХ ПОТРЕБ ЕТНІЧНИХ РУМУНІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми: актуалізація Румунією питання прав румунської меншини в Україні

Сприяння розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин є однією із засад конституційного ладу України (ст. 11 Конституції), яка реалізується у вигляді гарантованої державою національно-культурної автономії (ст. 6 Закону про національні меншини).

На представників румунської національної меншини, які проживають, зокрема, на території Чернівецької області, додатково поширюються положення Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією¹ у частині захисту етнічної, культурної, мовної та релігійної ідентичності.

Ухвалення нової редакції Закону про освіту у вересні 2017 р. викликала стурбованість румунської сторони щодо стану захисту прав румунської меншини². Згодом, у січні 2018 р. між МЗС України та Румунії було досягнуто попередню згоду щодо підготовки спільного рішення про імплементацію цього закону³.

Проте напруженість, яка виникла у стосунках між Україною та Румунією, не пов'язана виключно із законом про освіту. Починаючи з 2016 року, румунська сторона критично оцінює становище румунів в Україні.

---

¹ Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/642_003

² У МЗС Румунії стурбовані українським законом про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/POLITICS/u-mzs-rumuniyi-sturbovani-ukrayinskim-zakonom-pro-osvitu-253460_.html

³ Україна та Румунія домовилися напрацювати спільний документ щодо імплементації нового Закону України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/62334-ukrajina-ta-rumunija-domovilisya-napracyuvati-spilynij-dokument-shhodo-implementaciji-novogo-zakonu-ukrajini-pro-osvitu>

Зокрема, за інформацією Міністерства закордонних справ Румунії (*Ministerul Afacerilor Externe*⁴), станом на жовтень 2016 р., румунська меншина в Україні стикається із низкою проблем, зокрема:

- доступ до освіти румунською мовою;
- офіційне використання румунської мови в адміністрації та у правосудді;
- фінансування об'єднань румунської меншини, засобів масової інформації румунською мовою;
- збереження релігійної ідентичності;
- представництво на рівні адміністрації, відсутність парламентського представництва;
- реституція майна, що належить румунській громаді тощо⁵.

Наявність таких настроїв вже у короткостроковій перспективі може негативно позначитися як на міждержавних стосунках України та Румунії (у тому числі стосунках у форматі Україна – ЄС, Україна – НАТО), так і на суспільно-політичній ситуації в Чернівецькій області, де компактно проживає більшість етнічних румунів. Окрім того, Румунія позиціює себе захисницею прав усіх «румунофонів», до складу яких включає й удвічі більшу молдовську національну меншину Україні, що збільшує потенціал імовірних майбутніх конфліктів.

Зважаючи на це, існує нагальна необхідність здійснити об'єктивний огляд стану захищеності прав румунської національної меншини, в першу чергу в Чернівецькій області, та сформулювати рекомендації щодо попередження подальшої конфронтації на міждержавному та внутрішньополітичному рівнях.

Становище румунів у Чернівецькій області:

На території Чернівецької області проживають представники близько 80 національностей (у т.ч. українці, румуни, молдовани, росіяни, євреї,

⁴Ministerul Afacerilor Externe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mae.ro/node/1734>

⁵ Там само

поляки та німці). У національному складі населення області переважну більшість становлять українці, чисельність яких складає 75% від загальної кількості населення. Друге місце за чисельністю належить румунам - 14,2 %⁶ (майже 130 тис. осіб⁷) (за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області Державної служби статистики України румунська меншина складає 12,5 %⁸ або 113 500 осіб⁹). Водночас Румунія намагається позиціювати себе захисником усіх осіб, які розмовляють румунською мовою, та доводить кількість осіб з такою мовною ідентичністю в Чернівецькій області до 181 780 (румунів та молдован)¹⁰.

За даними Чернівецької обласної державної адміністрації (Чернівецької ОДА), станом на кінець 2016 р. в області діяло 15 румунських національно-культурних товариств¹¹. Усім зареєстрованим національно-культурним товариствам було надано в безоплатну та безстрокову оренду приміщення під офіси у колишніх національних домах. Не мають своїх приміщень лише організації, які не проводять активної діяльності¹².

Проблема державного сприяння розвитку національній ідентичності меншин полягає в тому, що чинні нормативно-правові акти не містять чіткого визначення поняття «культурні потреби», а також вичерпного переліку складових таких потреб. Аналіз різних нормативно-правових актів загалом дозволяє визначити коло сфер, які є важливими для задоволення

---

⁶ Звіт щодо виконання програми соціально-економічного та культурного розвитку, бюджету області і здійснення делегованих повноважень у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oblrada.cv.ua/documents/83851/ris%2012_7_17.zip

⁷ Розраховано з даних по чисельності населення Чернівецької області у відповідності до даних Головного управління статистики у Чернівецькій області Державної служби статистики України // Демографічна ситуація Чернівецької області у 2016 році (Економічна доповідь) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/2016/migr/dop/demsit_16.pdf

⁸ Демографічна ситуація Чернівецької області у 2016 році (Економічна доповідь) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/2016/migr/dop/demsit_16.pdf

⁹ Розраховано з даних по чисельності населення Чернівецької області у відповідності до даних Головного управління статистики у Чернівецькій області Державної служби статистики України // Демографічна ситуація Чернівецької області у 2016 році (Економічна доповідь) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/2016/migr/dop/demsit_16.pdf

¹⁰ Ministerul Afacerilor Externe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mae.ro/node/1734>

¹¹ Звіт щодо виконання програми соціально-економічного та культурного розвитку, бюджету області і здійснення делегованих повноважень у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oblrada.cv.ua/documents/83851/ris%2012_7_17.zip

¹² Програма економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oblrada.cv.ua/documents/83850/ris%2012_7_6.zip

культурних потреб національних меншин в Україні. Це, зокрема: мова, релігія, традиції (національні свята, обряди, звичаї), національна символіка, культурні об'єднання (центри та товариства), література, ЗМІ, освіта.

За умов відсутності на державному рівні актуальних комплексних заходів щодо розвитку культур національних меншин¹³, на рівні Чернівецької області місцевими органами державної влади здійснюється ціла низка регіональних програм спрямованих на національно-культурний розвиток національних меншин компактного проживання.

Починаючи з 2006 року, Чернівецька обласна рада щороку затверджувала «*Програму підтримки національно-культурних товариств Чернівецької області та української діаспори*»¹⁴ (далі – Регіональна програма), співвиконавцями якої визначені Чернівецька ОДА та національно-культурні товариства області. За період 2006-2016 було прийнято та реалізовано 4 програми, ще одна (на період 2016-2018 роки) знаходиться в стані реалізації.

Як показує аналіз реалізації Регіональних програм протягом 2006-2016 рр., на потреби румунської меншини за даною програмою було витрачено майже 300 тис. грн. з загальної суми видатків на програму у 552 тис. грн., або 53% усіх видатків. Варто зазначити, що, починаючи з 2016 р., суттєво збільшуються видатки на потреби румунської меншини – до 75 % від усіх витрат (61 тис. грн. з 81 тис. грн.). **Водночас привертає увагу той факт, що обсяг такої підтримки об'єктивно є вкрай мізерним, що ставить питання про результативність витрачання бюджетних коштів.**

За останні десять років програма заходів із реалізації Регіональної програми майже не змінювалась. Постійними залишаються як самі заходи (*поминальні мітинги-панахиди жертвам сталінських репресій; літературно-мистецькі конкурси, фестивалі етнічних громад Буковини; традиційні свята*

---

¹³ Останній подібний документ був затверджений Постановою КМУ від 01.03.1999, № 299 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/299-99-%D0%BF>

¹⁴ Програма підтримки національно-культурних товариств, етнічних громад Чернівецької області та української діаспори на 2006-2007 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.cv.ua/documents/4998/prog189.rar>

рідної мови; семінари) так і товариства, які отримують фінансову допомогу від Чернівецької області на їх реалізацію:

- Буковинський мистецький центр відродження та сприяння розвитку румунської традиційної культури;
- Чернівецька обласна громадська організація "Румунське Товариство "Голгофа".

До 2012 року активно брали участь у організації заходів:

- Чернівецьке обласне медичне товариство «Ісидор Бодя» (румунської меншини);
- Ліга румунської молоді «Junimea»;
- Товариство румунської культури імені М.Емінеску.

Іншим суттєвим недоліком регіональних програм підтримки національно-культурних товариств Буковини є відсутність чітко визначених цілей та показників, які засвідчили б ефективність їх виконання.

Інша програма – *«Регіональна програма забезпечення інформаційних потреб населення області, відзначення свят державного, регіонального, місцевого значення та здійснення представницьких, інших заходів на 2016-2020 роки»*¹⁵ – передбачає надання фінансової підтримки для випуску творів буковинських авторів, що видаються державною мовою і мовами національних меншин та придбання книг актуальної тематики. В межах цієї програми, *«з метою покращення забезпечення населення області українською книгою та творами авторів, які пишуть мовами національних меншин, виділяється фінансова підтримка випуску видань місцевих авторів, літературно-просвітницьких журналів державною мовою та мовою національних меншин»*¹⁶.

---

¹⁵ Регіональна програма забезпечення інформаційних потреб населення області, відзначення свят державного, регіонального, місцевого значення та здійснення представницьких, інших заходів на 2016-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oblrada.cv.ua/documents/67281/ris%204_7_28.zip

¹⁶ Там само

Рішення стосовно доцільності випуску видавничих проектів місцевих авторів за рахунок цієї програми здійснює *Експертна рада з питань підтримки книговидання*¹⁷. Одним із критеріїв визначення соціальної складової значущості книжкової продукції, що пропонується для включення до переліку книжкових видань є «поповнення асортименту вітчизняної книжкової продукції для потреб усіх соціальних груп населення області виданнями з різних галузей знань державною мовою та мовами національних меншин»¹⁸. До складу експертної ради входить голова об'єднання румунських письменників м. Чернівці¹⁹ (єдиний офіційний представник з числа національних меншин регіону).

Згідно інформації про виконання цієї програми у 2016 р. «на видання книг Програмою передбачено 452,0 тис. грн., фактично виділено і профінансовано 354,4 тис. грн. Надана фінансова підтримка для видання 15 місцевих видань, в т.ч., 4 – художніх, 2 – мистецької тематики, 2 – науково-навчальних, 3 – історико-краєзнавчої літератури, 2 – мистецької тематики та профінансовано випуск 2 літературних журналів «Буковинський журнал» та «Українська ластівка». Зокрема, було профінансовано випуск дитячих книг та видань мовою нацменшин»²⁰. Проте такі показники не можна розглядати як докази ефективності чи неефективності проведених заходів і досягнення цілей програми.

На додаток в області виконується *Комплексна програма розвитку культури на 2017-2019 роки*²¹. Очікується, що вона забезпечуватиме «розвиток національної культури та культур національних меншин краю, створення нових знакових зразків художньої літератури, живопису, театрального мистецтва, концертних програм, кінофільмів, фестивального

---

¹⁷ Положення про експертну раду з питань підтримки книговидання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bukoda.gov.ua/sites/default/files/doc/polozhennya_ekspertnarada.pdf

¹⁸ Там само

¹⁹ Зегря Ілля Тодорович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bukoda.gov.ua/sites/default/files/S/sklad_ekspertna_rada.pdf

²⁰ Інформація про виконання за 2016 рік Регіональної програми забезпечення інформаційних потреб... [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oblrada.cv.ua/documents/88397/ris%2014_7_113.zip

²¹ Комплексна програма по розвитку культури на 2017-2019 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oblrada.cv.ua/documents/80164/ris%2010_7_267.zip

руху, пожвавлення культурного туризму»²². Проте і цього разу відсутні конкретні показники успішності виконання.

Інформаційні потреби національних меншин враховані при розробці проекту нової редакції *«Концепції мовлення з тематики національних меншин Національної суспільної телерадіокомпанії України»*²³. Документ був розроблений з урахуванням пропозиції та зауваження громадських активістів і працівників регіональних філій. Зокрема, у частині, яка стосується Чернівецької області, передбачається *«створення рубрики «Слово дня» у ранковому шоу. До виробництва рубрики залучено працівників румуномовної редакції. Також, найближчим часом планується запуснути суспільно-політичне ток-шоу у рамках проекту «Тема дня», де у фокусі уваги буде життя національних громад, їхні проблеми та успіхи. Крім цього, розпочинається робота над підготовкою нових проектів про життя національних громад на Буковині з українськими субтитрами»*. На даний момент у складі Чернівецької регіональної дирекції Національної суспільної телерадіокомпанії України працює одна редакція мовами національних меншин – румунська, що задовольняє інформаційні потреби румуномовних меншин і виготовляє 5 телевізійних і 8 радіо програм. Усі програми транслюють румунською мовою без перекладу або субтитрів²⁴.

Отже, доводиться констатувати, що існуючі в Чернівецькій області регіональні програми сприяння розвитку ідентичності румунської меншини за змістом, обсягами фінансування та якістю адміністрування не можуть розглядатися як ефективні засоби державної етнополітичної політики. Виділені кошти та характер їх витрачання, напевно, слугують способом заробітку для осіб, причетних до ухвалення та виконання відповідних регіональних програм. За таких умов державна

---

²² там само

²³ Румуномовна редакція суспільного Буковини збільшить випуски новин та створить нові проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bukovyna.tv/rumunomovna-redaktsiya-suspilnogo-bukovyny-zbilshyt-vypusky-novyn-ta-stvoryt-novi-proekty/>

²⁴ Проект Концепції мовлення з тематики національних меншин національної суспільної телерадіокомпанії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/MbsFvZ>

політика із сприяння національним меншинам перетворюється на прикриття для корупційних схем і дискредитує цілі громадянської інтеграції румунів та молдован.

Єдиним винятком може стати налагодження регіонального мовлення з тематики національних меншин за умови адекватного фінансування та прозорого управління Чернівецькою регіональною дирекцією Національної суспільної телерадіокомпанії України.

Оцінка внеску Румунії в підтримку румунської меншини на Буковині

Протягом останніх восьми років **обсяги фінансування потреб румунських меншин з боку місцевої влади у Чернівецькій області суттєво поступаються аналогічним видаткам Румунії**, які реалізуються Міністерством у справах закордонних румунів (Ministerul pentru Români de Pretutindeni).

У цілому, протягом 2009-2016 рр. на проекти підтримки етнічних румунів та румунофонів, що мешкають на території Чернівецької області, румунською стороною було виділено майже 9 млн грн²⁵. Тобто, фінансування з боку Румунії більш ніж у 30 разів переважає фінансування з боку України (порівняння обсягів фінансування проектів спрямованих на задоволення інформаційно-культурних потреб румунської меншини в Чернівецькій області українською та румунською стороною – див. *Додаток I*).

Протягом 2009-2013 рр. щонайменше 3 млн 496 тис. грн було спрямовано на культурологічні заходи (відзначення 100-річчя від дня народження академіка Раду Григоровича; відзначення 200-річчя від дня народження Еудосіу Гурмузакі; проведення фестивалю поезії Г.Боштана та ін.) та збереження конфесійної ідентичності румунів (реконструкція дзвіниці, будівництво недільної школи та створення при храмі бібліотеки румунської

---

²⁵ Тут і далі по тексту, де мова йде про румунське фінансування, дані подані без врахування показників 2013 року

книги, заходи щодо збереження православної віри та румунської ідентичності тощо) проекти.

Завдяки цій фінансовій допомозі з 2011 р. починають отримувати фінансування румуномовні медіа: «*Zorile Bucovinei*», «*Libertatea Cuvântului*²⁶» («Свобода слова»), Інформаційний бюлетень «*Româniî din Ucraina*». У 2012 році в м. Чернівці була відкрита перша румунська бібліотека «*Glasul Bucovinei*» (філіал видавництва «*Alexandru cel Bun*»).

З 2014 р. спостерігається зростання видатків (5 млн. 446 тис. грн) при одночасному корегуванні пріоритетів підтримуваних румунською стороною проектів. Зокрема, культурологічні проекти були частково «згорнуті». Натомість пріоритетом фінансової допомоги став розвиток та підтримка румуномовних ЗМІ на території Чернівецької області. Значна кількість проектів за інформаційним напрямом була реалізована румунською молодіжною лігою «*Junimea*» (заснована 1998 р.)²⁷. Ключовими проектами реалізованими цією організацією були:

- 2013 рік – проект з підтримки румунських програм, що транслюються на радіо «Буковина»;
- 2014 рік – відродження румунської газети «*Junimea*» (213 тис. грн..) та створення сайту «*BucPress*» (152 тис. грн);
- 2015 рік – створення та підтримка новин та музики на радіо «Чернівці»²⁸ та на румунському веб-сайті «*BucPress*» (249 тис. грн);
- 2016 рік – заохочення та підтримка молодих журналістів з редакції «Румунського телебачення «Буковина» (158 тис. грн).

У 2017 році Міністерством у справах у справах закордонних румунів на підтримку проектів румунської меншини в Чернівецькій області – близько

²⁶ Згідно інформації Генерального консульства Румунії в Чернівцях (<https://cernauti.mae.ro/node/287>) «Це щотижневе самофінансоване видання з соціальних, політичних та культурних питань.» («LIBERTATEA CUVÂNTULUI» отримує щорічне фінансування від Румунської держави з 2011 року).

²⁷ Варто зазначити, що у період з 2007-2012 р. ця організація отримувала фінансування на програми «Європейські дні молоді в Чернівцях» та «Дитячий конкурс поезії «Ілля Мотреску» з бюджету Чернівецької області, аз 2013 року перейшла на виключну фінансову підтримку з боку Румунії.

²⁸ Мається на увазі он-лайн радіо «Radio Cernăuți»

417 тис. рум. лей (2 млн. 542 тис. грн)²⁹. Разом з тим, варто зауважити, що обсяги та кількість профінансованих румунською стороною проектів істотно менші за розмір запитів з боку потенційних виконавців. Згідно з планом проектів, які мали бути реалізовані в Чернівецькій області у 2017 році, очікувалось фінансування на рівні 12 млн грн³⁰, проте реально було затверджено фінансування лише на 2,5 млн грн.

Більшість затверджених у 2017 р. проектів (докладно див. *Додаток 2*) були спрямовані на:

- **підтримку та функціонування ЗМІ в регіоні** (фінансування публікації газети «*Zorile Bucovinei*» - 372 тис. грн; «*Radio Cernăuți*» (єдина українська он-лайн радіостанція, що транслює 24 години на добу румунською мовою) – 396 тис. грн; *BucPressTV* – 323 тис. грн);

- **розвиток бібліотечної справи** (модернізація та функціонування бібліотеки «*Glasul Bucovinei*» - 274 тис. грн);

- **загальні питання розвитку національної культури** (діяльність Регіональної громадської організації «Художній центр «Буковина» з питань збереження та просування традиційної культури – 927 тис. грн; підтримка Товариства румунських письменників у Чернівцях та редакції літературного журналу *Septentrion* – 250 тис. грн тощо).

Аналіз структури видатків румунської сторони на проекти у Чернівецькій області вказує на те, що **пріоритетними завданнями Румунії є підтримка румуномовних ЗМІ та збереження національної ідентичності представників румунської меншини і зближення з молдовською меншиною.**

Доводиться констатувати, що **зусилля української влади із забезпечення інформаційно-культурних прав румунської меншини суттєво поступаються підтримці Румунії, що дає фактичний привід та**

²⁹Lista proiectelor depuse în sesiunea de finanțare 2017[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dprp.gov.ro/wp-content/uploads/2017/03/Tabel_proiecte_depuse_MRP.pdf

³⁰Lista proiectelor depuse în sesiunea de finanțare 2017[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dprp.gov.ro/wp-content/uploads/2017/03/Tabel_proiecte_depuse_MRP.pdf

легітимізує нарощування нею підтримки своєї меншини на Буковині. Для того, щоб визначити масштаби та ефективність румунського інформаційного впливу на свою меншини необхідно замовляти спеціальні регіональні якісні соціологічні дослідження.

ВИСНОВКИ:

1. Українське законодавство містить чітко визначені зобов'язання щодо забезпечення культурних потреб національних меншин. Вони стосуються передусім: мови, релігії, традицій (національні свята, обряди, звичаї); національної символіки, створенню та функціонуванню культурних центрів та товариств, літератури, ЗМІ, освіти. Водночас варто відмітити, що ці зобов'язання держави в сфері забезпечення культурних потреб національних меншин не консолідовані, а в нормативно-правових документах визначення поняття «культурні потреби» відсутнє. Вирішення цієї проблеми на нормативно-правовому рівні дозволить Україні вести рівноправний діалог із сусідніми країнами, які опікуються своїми діаспорами, та контролювати спрямованість їхньої фінансової підтримки.

2. У Чернівецькій області реалізація культурних потреб національних меншин забезпечується низкою регіональних програм, що фінансуються з обласного бюджету. Однак втілення цих програм за змістом, обсягом фінансування та непрозорістю адміністрування призводить до значних корупційних ризиків і не відповідає пріоритетам та завданням державної політики з підтримки та інтеграції національних меншин.

3. У такій ситуації орієнтація румунської і дедалі більшої частки молдовської національних меншин на підтримку з боку державних органів Румунії стає єдиним дієвим засобом збереження власної ідентичності, задоволення поточних культурних та інформаційних потреб.

4. Станом на 2017 Румунія через обмеженість власних ресурсів зробила пріоритетом підтримку румуномовних ЗМІ та збереження

традиційної культури. Такі цілі не суперечать інтересам України в регіоні. Більше того є можливість запропонувати румунському Уряду участь у реформуванні регіональної Чернівецької дирекції НСТРКУ, зокрема фінансуванні мовлення румунською мовою.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Для забезпечення прозорості державної етнополітики, стабілізації відносин із сусідніми країнами – членами ЄС варто запропонувати Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини опрацювати можливість підготовки до кінця 2018 р. доповіді «Про стан забезпечення потреб національних меншин в Україні» та подати її на розгляд вищих органів державної влади.

2. Кабінету Міністрів України розглянути можливість заміни Постанови № 299 від 1 березня 1999 року «Про затвердження Комплексних заходів щодо розвитку культур національних меншин України на період до 2001 року» на новий нормативно-правовий акт, яким визначити пріоритети такої підтримки до 2020 р. З цією метою варто видати розпорядження щодо проведення профільними міністерствами та місцевими державними адміністраціями комплексної оцінки результативності виконання заходів на підтримку національних меншин. Зважаючи на важливість цього питання у стосунках із державами-сусідами, які є членами ЄС, доцільно покласти відповідальність за здійснення організаційно-координаційної роботи на віцепрем'єр-міністра з питань європейської інтеграції.

3. Міністерству культури України розробити та подати на затвердження Кабінету міністрів проекту закону про внесення змін до закону «Про культуру» у частині визначення поняття «культурні потреби», яке створювало б необхідні рамки для планування заходів та видатків, контролю

за їх ефективним здійсненням щодо забезпечення культурних потреб національних меншин.

4. Враховуючи результати комплексної оцінки результативності виконання заходів на підтримку національних меншин та у разі ухвалення змін до закону «Про культуру» щодо культурних потреб, Міністерству культури України спільно з Міністерством інформаційної політики, Міністерством фінансів та відповідними ОДА розробити та подати на розгляд Кабінету міністрів проект державної цільової програми щодо забезпечення інформаційних і культурних потреб та громадянської інтеграції національних меншин компактного проживання, а також відповідних регіональних програм. Обов'язковим заходом при підготовці таких документів є залучення представників відповідних національних меншин.

5. Керівництву Національної суспільної телерадіокомпанії України спільно з Міністерством закордонних справ України ініціювати переговори з Міністерством закордонних справ та Міністерством у справах закордонних румунів Румунії щодо участі у фінансуванні заходів з реформування Чернівецької дирекції НСТРКУ, спрямованих на підтримку інформаційних потреб румуномовних громадян.

6. Задля здійснення контролю за результативністю етнополітичних заходів, які фінансуються за рахунок державного та обласного бюджетів, Чернівецькій ОДА необхідно забезпечити прозоре та детальне висвітлення заходів спрямованих на забезпечення інформаційно-культурних потреб національних меншин України. З цією метою варто:

- формувати фото та відео-звіти про заходи, збирати та систематизувати інформацію про організаторів та співорганізаторів заходів, розширені відомості про охоплення заходами цільової аудиторії;
- вчасно та регулярно оприлюднювати дані про обґрунтованість рішень щодо фінансування тих чи інших заходів та

організацій, що займаються культурними та інформаційними потребами національних меншин;

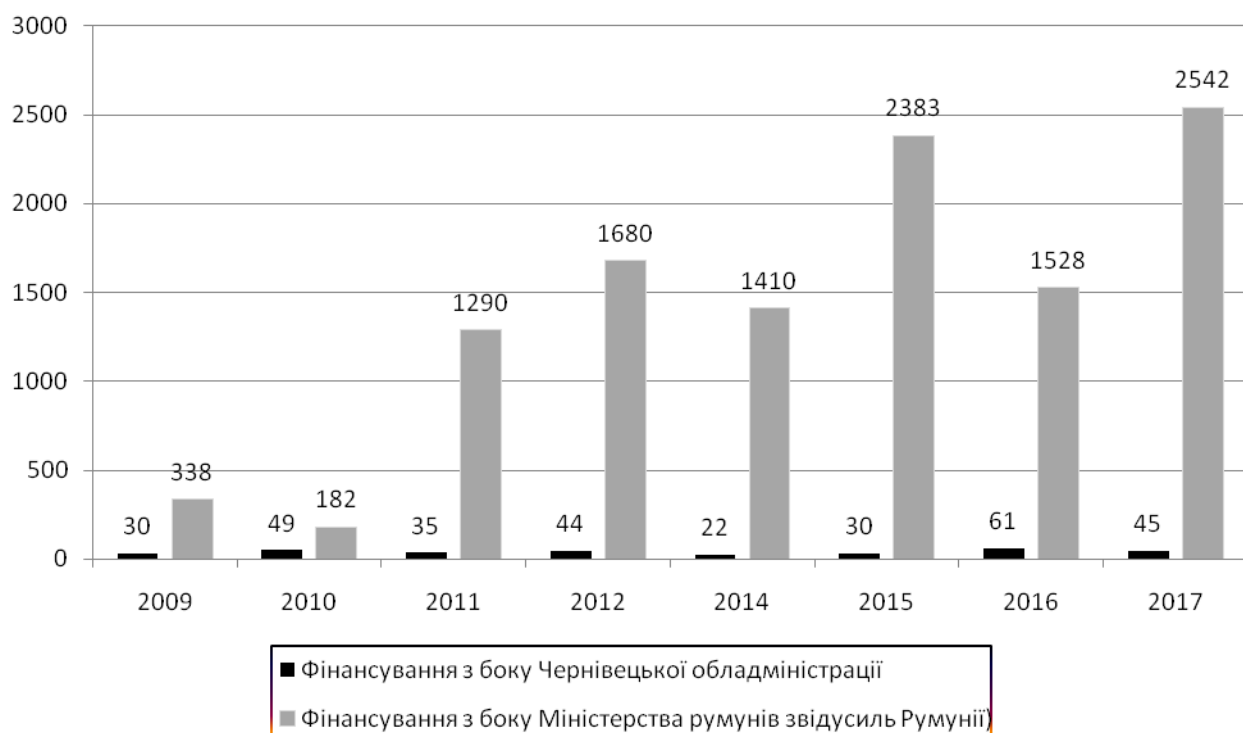
- оперативно надавати для центральних органів влади та громадськості інформацію про заходи, які проводять представники національних меншин за рахунок обласного чи закордонного фінансування.

С.В. Дубова

Відділ розвитку політичної системи
Національний інститут стратегічних досліджень
червень 2018 р.

Фінансування проектів спрямованих на задоволення інформаційно-культурних потреб румунської меншини в Чернівецькій області українською та румунською стороною (у тис.грн)

ДОДАТОК 2.

Обсяги та напрями фінансування Румунією проектів, спрямованих на задоволення інформаційно-культурних потреб румунської меншини в Чернівецькій області (у тис.грн³¹)

Заходи	Фінансування по роках (у тис.грн.)									Виконавець
	2009	2010	2011	2012	2013 ³²	2014	2015	2016	2017	
ЗМІ										
Румунські ЗМІ на історичних землях - ефективний засіб просування румунських національних цінностей та виховання молоді генерації							275		366	Регіональна громадська організація "Художній центр" Буковина"
Радіо «Чернівці» (транслює 24 години румунською мовою)								287	396	Медіацентр BucPress
BucPress TV - незалежна платформа, історії та культури румунів в Україні									691	Медіацентр BucPress
Підтримка та фінансування щотижневого випуску "Свобода слова"			273	122	*	122	167	294		ТОВ "Свобода слова" ("Libertatea cuvântului")
Фінансування публікації газети "Zorile Bucovinei" та її транспортування передплатникам			382	548	*	548	608	252	372	Редакція газети румунської національної меншини в Україні "Zorile Bucovinei"

³¹ Дані наведені у таблиці були взяті з сайтів – Палати депутатів Румунії (<http://www.cdep.ro/>), Міністерства румун звідусіль (<http://www.dprp.gov.ro/>), Консульства Румунії в Одесі (<https://odessa.mae.ro/>) та România Express (<http://romaniaexpres.com/>)

³² Дані за 2013 рік наводяться лише за фактом здійснення тих чи інших заходів, що пов'язано із відсутністю у відкритому доступі докладних звітів про фінансування проектів

<i>Заходи</i>	Фінансування по роках (у тис.грн.)									<i>Виконавець</i>
	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013³²</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	
Заохочення і підтримка молодих журналістів з редакції " <i>Румунського телебачення</i> " у ТМ " <i>Буковина</i> " (Чернівці)								157		Румунська молодіжна ліга " <i>Junimea</i> " у Чернівецькій області
Створення та підтримка функції новин та музики на он-лайн радіо <i>Чернівці</i> на румунському веб-сайті новин порталу <i>Bucpress.eu</i>							249			Румунська молодіжна ліга " <i>Junimea</i> " у Чернівецькій області
Підтримка появи та функціонування веб-сайту <i>BucPress</i> .						152				Румунська молодіжна ліга " <i>Junimea</i> " у Чернівецькій області
Підтримка відновлення румунської газети <i>Junimea</i>						213				Румунська молодіжна ліга " <i>Junimea</i> " у Чернівецькій області
Інформаційний бюлетень " <i>Румуни з України</i> "			244	305	*					Союз румунських суспільств для європейської інтеграції
Підтримка румунських програм, що транслюються на радіо " <i>Буковина</i> "					*					Румунська молодіжна ліга " <i>Junimea</i> " у Чернівецькій області
ОСВІТА										
Модернізація та підтримка функціонування бібліотеки " <i>Голос Буковини</i> ", дочірньої компанії "Александрю цель Бун"				205	*	244	217	68	274	Дочірнє підприємство "Александрю цель Бун" SRL, бібліотека " <i>Голос Буковини</i> "
Підтримка шкіл та дошкільних закладів у населених пунктах з румуномовним населенням України				183	*		366			<i>Незалежний центр сучасних досліджень Буковини</i>

Заходи	Фінансування по роках (у тис.грн.)									Виконавець
	2009	2010	2011	2012	2013 ³²	2014	2015	2016	2017	
Народна школа румунського мистецтва та румунської цивілізації									561	Регіональна громадська організація "Художній центр" Буковина "
КУЛЬТУРНО МАСОВІ ЗАХОДИ										
Національне свято "Наша румунська мова" - XXVII видання								96		Товариство румунської культури "Міхай Емінеску" Чернівецької області
Відзначення 100-річчя від дня народження <i>Radu Grigorovici</i>			127							Видавництво "Александру цель Бун" SRL
Проведення фестивалю поезії <i>Г.Бошмана</i>			264							Товариство румунської культури "Міхай Емінеску"
Чернівецькі зустрічі присвячені <i>М.Емінеску</i>					*					Видавництво "Александру цель Бун" SRL
Відзначення 200-річчя від дня народження <i>Еудосіу Гурмузакі</i>				264						Видавництво "Александру цель Бун" SRL
РЕЛІГІЙНІ ПИТАННЯ										
Допомога для живопису церкви Св. Міни в Просикурянах (Priscăreni)								165		Церква Св. Міна в Просикурянах (Priscăreni)
Реконструкція дзвіниці					*					Православна парафія Святої Параскеви (Parohia ortodoxă "Sf. Parascheva")
Керівництво проектом будівництва парафіяльного дому, який включає недільну школу разом з бібліотекою румунської книги					*					Православна парафія Святої Параскеви (Parohia ortodoxă "Sf. Parascheva")

<i>Заходи</i>	Фінансування по роках (у тис.грн.)									<i>Виконавець</i>
	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013³²</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	
Збереження православної віри та румунської національної ідентичності в селі Ропчі (Rorsea) та села Фандоая (Fundoaia) в Паретурації де Сус	275				*					Громадська організація "Сіретул" у Сторожинецькому районі
		91								Православна парафія Святої Параскеви (Parohia ortodoxă "Sf. Parascheva")
ЛІТЕРАТУРА										
Безкоштовне редагування та розповсюдження журналу <i>Septentrion</i>					*	131	228		250	<i>Спілка румунських письменників у Чернівцях</i>
Народна школа румунського мистецтва та румунської цивілізації								209		<i>Регіональна громадська організація "Художній центр "Буковина"</i>
Видання альманаху присвяченого 150-річчю заснування Товариства румунської культури "Міхай Емінеску"				53						<i>Товариство румунської культури "Міхай Емінеску"</i>
Редагування другої частини " <i>Болісної книги</i> " про румунських мучеників					*					<i>Центр історико-культурних досліджень</i>
РІЗНЕ										
Створення Румунського культурного центру <i>Еудосіу Гурмузачі</i> (Eudoxiu Hurmuzachi) в Чернівцях							273			Румунський культурний центр <i>Еудосіу Гурмузачі</i>

<i>Заходи</i>	Фінансування по роках (у тис.грн.)									<i>Виконавець</i>
	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013³²</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	
	63									Художній центр «Буковина»
		91								Редакція журналу румунської національної меншини в Україні
ВСЬОГО	338	182	1290	1680	0	1410	2383	1528	2542	